

19 Ιουλίου 2021

Αγίου Γρηγορίου Νύσσης: Τα Μακρίνεια (απόσπασμα)

/ Σοφίας Πατερικής Απαύγασμα

Άγιος Γρηγόριος Νύσσης.

Του εν αγίοις πατρός ημών Γρηγορίου Επισκόπου Νύσσης, «Περί ψυχής και Αναστάσεως» ο λόγος ο λεγόμενος «Τα Μακρίνεια.

(Επιμέλεια Στέλιος Κούκος)

[Γράφει ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης]: Όταν ο μεγάλος μεταξύ των Αγίων Βασίλειος [Μέγας Βασίλειος] έφυγε από την παρούσα ζωή προς το Θεό, αποτέλεσε ο θάνατός του την αφορμή για γενικό πένθος στις Εκκλησίες. Ζούσε τότε ακόμη η αδελφή και δασκάλα μου (Μακρίνα) και πήγα κοντά της για να μετάσχω μαζί της στη συμφορά του θανάτου του αδελφού μας.

Η ψυχή μου ήταν πολύ θλιμμένη, επειδή πονούσε γι' αυτή τη μεγάλη απώλεια· ζητούσα κάποιον που θα έχυne δάκρυα μαζί μου και θα σήκωνε το ίδιο βάρος της θλίψεως. Μόλις συναντηθήκαμε, η παρουσία της δασκάλας μου [η οσία Μακρίνα αδελφή των αγίων Βασιλείου του Μεγάλου και αγίου Γρηγορίου Νύσσης] αναζωπύρωσε τη θλίψη μου· διότι ήδη και εκείνη υπέφερε από θανατηφόρα ασθένεια.

Εκείνη τότε, αφού υποχώρησε, μιμούμενη τους δασκάλους της ιππικής τέχνης, και παραδόθηκε μαζί μου στο πάθος της θλίψεως, στη συνέχεια προσπάθησε με το λόγο της να με σταματήσει· σαν χαλινάρι χρησιμοποίησε τη σκέψη της, για να ηρεμήσει την ταραγμένη ψυχή μου. Ανέφερε το λόγο του Αποστόλου, ότι δεν πρέπει να λυπούμαστε για τους κεκοιμημένους· διότι αυτό το πάθος (της λύπης) χαρακτηρίζει μόνον όσους δεν έχουν ελπίδα (στον Κύριο).

Εγώ τότε, επειδή η θλίψη πλάκωνε την καρδιά μου, είπα: «Πώς είναι δυνατόν να το πετύχουν αυτό (να μην λυπούνται) οι άνθρωποι, αφού όλοι αισθάνονται φυσική απέχθεια προς το θάνατο; Και δεν μπορούν ν' αντέξουν εύκολα στη θέα αυτών που είναι ετοιμοθάνατοι· αλλά, και όσοι συμβαίνει να τους πλησιάζει ο θάνατος, τον αποφεύγουν όσο μπορούν.

Ακόμη και οι ισχύοντες νόμοι θεωρούν το θάνατο ως τη μεγαλύτερη αδικία και την έσχατη τιμωρία. Με ποιο τρόπο, λοιπόν, όταν έλθει ο θάνατος, θα θεωρήσουμε την αναχώρηση από την παρούσα ζωή ως ένα τίποτε, έστω και για ένα ξένο πρόσωπο; Και πολύ περισσότερο για συγγενικό μας πρόσωπο;

Και συνέχισα: «Παρατηρούμε άλλωστε ότι όλος ο ανθρώπινος μόχθο αποβλέπει σ' αυτό, πώς δηλαδή θα διατηρηθούμε στη ζωή. Γι' αυτό το λόγο έχουμε επινοήσει και τα σπίτια για διαμονή, για να μην καταπονείται το σώμα είτε από την ψύχρα είτε από τη ζέστη.

»Η γεωργία τι άλλο είναι παρά η μέριμνα για τη ζωή; Και η φροντίδα πάλι για τη ζωή γίνεται σίγουρα από φόβο για το θάνατο. Εξάλλου, για ποιο λόγο εκτιμούν οι άνθρωποι την ιατρική επιστήμη; Δεν είναι επειδή καταπολεμεί με τις μεθόδους της το θάνατο;

»Και για ποιο λόγο χρησιμοποιούμε τους θώρακες, τους θυρεούς, τις κνημίδες, τα κράνη και τα αμυντικά όπλα; Για ποιο λόγο γίνονται τα τείχη γύρω από τις πόλεις, οι σιδερόφρακτες πόρτες, οι ασφαλείς τάφροι και τα παρόμοια; Για τι άλλο γίνονται, αν όχι για το φόβο του θανάτου; Έτσι, λοιπόν, ενώ είναι από τη φύση του φοβερός ο θάνατος, πώς είναι εύκολο να μας πείσει εκείνος που μας προτρέπει να μη λυπούνται οι επιζώντες για τους πεθαμένους;».

Οσία Μακρίνα.

Και η δασκάλα απάντησε: «Γιατί σου φαίνεται ιδιαίτερα λυπηρό αυτό καθ' αυτό το γεγονός του θανάτου; Διότι δεν μπορεί η συνήθεια των χαμηλής νοημοσύνης

ανθρώπων ν' αποτελεί κριτήριο για τη στάση απέναντι στο θάνατο».

Και εγώ είπα προς αυτήν: «Πώς δεν είναι άξιο λύπης, όταν βλέπουμε αυτόν που προηγουμένως ήταν ζωντανός και μιλούσε, να μένει ξαφνικά χωρίς πνοή, άφωνος και ακίνητος; Να σταματούν οι φυσικές του αισθήσεις; Να μην ενεργεί ούτε η όραση ούτε η ακοή ούτε τίποτε άλλο απ' αυτά που αντιλαμβάνονται τα αισθητήρια;

Κι αν αγγίξεις το σώμα του με φωτιά ή με σίδηρο ή αν το κόψεις με το ξίφος ή το ρίξεις σε σαρκοφάγα θηρία, ακόμη κι αν το παραχώσεις στο χώμα, απέναντι σ' όλα αυτά ο νεκρός αντιδρά το ίδιο (μένει αναίσθητος).

»Όταν, λοιπόν, παρουσιάζεται σ' αυτά τέτοια αλλαγή, και το αίτιο της ζωής -ο,τιδήποτε είναι αυτό- φτάσει απότομα στην αφάνεια και την εξαφάνιση, όπως συμβαίνει με σβησμένο λυχνάρι που η φλόγα του, που άναβε πριν, τώρα ούτε στο φυτίλι δεν διατηρείται ούτε αλλού βρίσκεται, αλλά παντελώς χάνεται, πώς είναι δυνατόν μια τέτοια μεταβολή να μην προκαλέσει καθόλου λύπη σε κανέναν, που δεν έχει προφανώς και που να στηριχθεί;

»Διότι ακούσαμε να βγαίνει η ψυχή από το σώμα και βλέπουμε να μένει το πτώμα· δεν γνωρίζουμε αυτό που έφυγε, ούτε τι ήταν στη φύση του ούτε πού πήγε. Και κανένα από τα στοιχεία του κόσμου μας -ούτε η γη ούτε ο αέρας ούτε το νερό- δείχνει να δέχτηκε μέσα του τη δύναμη που έφυγε από το σώμα· αυτήν, που με την έξοδό της άφησε νεκρό το υπόλοιπο μέρος του ανθρώπου (το σώμα) και έτοιμο να διαλυθεί».

Ενώ έλεγα αυτά, η δασκάλα κούνησε το χέρι της και μου είπε: «Μήπως σε τρομάζει και κυριαρχεί στη σκέψη σου ένας τέτοιος φόβος, ότι η ψυχή δεν ζει αιώνια, αλλά διαλύεται μαζί με το σώμα;».

Εγώ τότε, επειδή ο λογισμός ήταν βυθισμένος στο πάθος της θλίψεως, απάντησα με κάποια θρασύτητα, χωρίς να σκεφτώ τι λέω.

Είπα ότι οι θείες φωνές μοιάζουν σαν διαταγές που μας αναγκάζουν να πιστέψουμε ότι η ψυχή ζει πάντοτε· σ' αυτή την πίστη όμως δεν καταλήξαμε με τη λογική. Αντίθετα, φαίνεται ότι ο νους δέχεται την άποψη αυτή από μέσα του, επειδή φοβάται σαν δούλος· δεν συγκατατίθεται στα λεγόμενα με τη θέλησή του.

Γι' αυτό το λόγο και η λύπη μας για τους νεκρούς γίνεται πιο βαρειά, επειδή δεν γνωρίζουμε με ακρίβεια, εάν εξακολουθεί να υφίσταται ακόμη αυτή η αιτία της ζωής (η ψυχή), και πού είναι, και πώς είναι· ούτε πάλι, αν δεν υπάρχει πουθενά καθόλου. Η αβεβαιότητα αυτή για την πραγματική κατάσταση εξισώνει τις

αντιλήψεις για την κάθε άποψη (αν υπάρχει ή δεν υπάρχει η ψυχή). Άλλοι πιστεύουν τη μία άποψη κι άλλοι την άλλη. Και μερικοί Έλληνες, που έχουν μεγάλη φήμη στη φιλοσοφία, είναι που τα σκέφτηκαν και εξέφρασαν άποψη γι' αυτά.

«Άφησε, μου είπε, τις ανοησίες των εχθρών (ειδωλολατρών), με τις οποίες πολύ πιθανά ο εφευρέτης του ψεύδους (διάβολος) επινοεί τις απατηλές φιλοσοφίες, για να προσβάλλει την αλήθεια. Συ πρόσεξε το εξής, ότι μια τέτοια άποψη για την ψυχή δεν σημαίνει τίποτε άλλο παρά απομάκρυνση από την αρετή και προσκόλληση στην ηδονή του παρόντος· σημαίνει απόρριψη της ελπίδας για την αιώνια ζωή, στην οποία κυριαρχεί μόνον η αρετή».

«Και πώς, απάντησα, θα έχουμε σταθερή και αμετάβλητη πίστη ότι η ψυχή παραμένει και μετά το θάνατο; Διότι αντιλαμβάνομαι κι εγώ ο ίδιος ότι, εάν δεν κυριαρχήσει μέσα μας χωρίς αμφιβολία η πίστη γι' αυτό (αιωνιότητα ψυχής), τότε ο βίος των ανθρώπων χάνει το καλύτερό του στη ζωή, την αρετή. Διότι, πώς είναι δυνατόν να υπάρξει αρετή εκεί που η ύπαρξη περιορίζεται μόνον στην παρούσα ζωή, και μετά απ' αυτήν δεν ελπίζουμε σε τίποτε;».

«Λοιπόν, πρέπει να αναζητήσουμε, λέει η δασκάλα, ποιο είναι το κατάλληλο σημείο, για ν' αρχίσει η συνομιλία μας. Και αν θέλεις, μπορείς να υπερασπιστείς τα αντίθετα επιχειρήματα· διότι, παρατηρώ ότι η σκέψη σου προς αυτά γέρνει. Έπειτα, μετά την έκθεση των αντίθετων επιχειρημάτων, θ' αναζητήσουμε την αλήθεια.

Επειδή εκείνη έδωσε αυτή την εντολή, την παρακάλεσα να μην νομίζει ότι θεωρούσα τις αντιρρήσεις ως αληθείς· αλλά χρησιμοποιούσα τις απόψεις των αντιτιθεμένων σκόπιμα, για να αποδειχθεί απόλυτα στέρεο το δόγμα για την αθανασία της ψυχής.

Συνέχεια εδώ: <http://www.pemptousia.gr/?p=317908>

Από την ιστοσελίδα:
http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/paterikon/grhgorios_nysshs_ta_makrineia.htm

<https://bit.ly/3zhJcd3>